

Fakty o návrhu Zákona „o pomoci“ ženám (tlač 1618) poslankyne Záborskej a jej kolegov a kolegýň

(Možnosť voľby, 25.5.2023)

1. Ženy by museli čakať na vykonanie interrupcie 48 hodín aj v prípadoch, keď je ich život alebo zdravie v ohrození

Na Slovensku v súčasnosti platí 48 hodinová čakacia doba pred vykonaním interrupcie na žiadosť. Poslankyňa Záborská ich namiesto odstránenia navrhuje rozšíriť na všetky interrupcie, teda aj na tie, ktorých vykonanie by bolo potrebné na odvrátenie ohrozenia života alebo zdravia žien alebo keď je ohrozený zdravý vývoj plodu alebo ak ide o genetický chybný vývoj plodu.

V čl.4, bod. 2 navrhuje pani poslankyňa kľúčovú zmenu: **zmenila poznámku pod čiarou**, ktorá doposiaľ odkazovala na § 4 Zákona č. 73 o UPT a síce na interrupcie na žiadosť. **Paragraf 4 vypustila a odkázala na celý zákon, čo znamená, že čakacia doba bude platiť na všetky interrupcie, ktoré zákon upravuje.**

„Ak ide o umelé prerušenie tehotenstva podľa osobitného predpisu (6c), môže sa toto UPT vykonať najskôr po uplynutí lehoty 48 hodín....“

Súčasný znenie odkazu (6c):

§ 4 zákona Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení zákona č. 419/1991 Zb. [§ 4 odkazuje na interrupcie na žiadosť]

Navrhované znenie odkazu (6c):

Zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov. [odkazuje na celý zákon o UPT- tzn. na všetky interrupcie]

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) považuje povinné čakacie doby za vynútené oddaľovanie interrupcie a odporúča ich zrušiť, pretože:

- nemajú žiadnu výhodu a neexistuje pre ne medicínsky dôvod;
- oddaľujú prístup k interrupcii niekedy až v takej miere, že predstavujú prekážku v prístupe k zákroku;
- zvyšujú náklady na interrupciu do takej miery, že sa stane nedostupnou, čo môže viesť k núteným tehotenstvám;

Výbory OSN ako aj komisárka Rady Európy pre ľudské práva opakovane vyzvali Slovensko, aby požiadavku povinnej čakacej doby pred vykonaním interrupcie odstránilo.

2. Návrh by vytvoril priestor na poskytovanie zaujatých, medicínsky nepresných a stigmatizujúcich informácií.

Umožnil by, aby informácie, ktoré majú lekári a lekárky poskytovať ženám v rámci povinného poučenia pred interrupciou, mohli vyhotovovať aj organizácie, ktorých zámerom je

obmedzovať reprodukčné práva, vrátane cirkví a náboženských spoločností. V praxi to bude znamenať, že ženy budú zo zákona podrobené poučeniu, ktoré nebude založené na medicínsky presných informáciách, ale naopak na nábožensky podfarbených, manipulatívnych a skreslených informáciách.

Navrhované znenie:

Čl. 4, bod. 3, ods 6: (6) *Povinnosť podľa odseku 5 (čiže povinnosť odovzdať žene v listinnej podobe informácie) je možné splniť aj odovzdaním informácie v listinnej podobe vyhotovenej občianskym združením, neziskovou organizáciou, nadáciou, cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou, ak je jej obsah totožný s obsahom ustanoveným všeobecne záväzným právnym predpisom podľa § 6c ods. 1 písm. a).*

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Medzinárodné ľudskoprávne dohovory, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj Svetová zdravotnícka organizácia požadujú, aby informácie poskytované ženám, ktoré chcú podstúpiť interrupciu, boli nezaujaté, medicínsky presné a podané spôsobom, ktorý žene umožní slobodne poskytnúť informovaný súhlas, rešpektuje jej dôstojnosť a súkromie a je citlivý k jej potrebám a perspektívam.

3. Návrh prináša povinnosť uvádzať citlivé osobné údaje vrátane dôvodu podstúpiť interrupciu

Predkladateľky a predkladatelia navrhujú doplniť Zákon č. 153/2013 Z.z.(Prílohu 3) tak, aby sa v rámci **povinného hlásenia o spontánnom potrate a umelom prerušení tehotenstva** poskytovali údaje aj o iných ako zdravotných dôvodoch umelého prerušenia tehotenstva (napríklad neprípravenosť byť matkou, želaný počet detí už bol dosiahnutý, tehotenstvo je následok náhodnej známosti). Povinnosť uviesť dôvod, pre ktorý sa žena rozhodla prerušiť tehotenstvo a požiadať o interrupciu, je v rozpore s §4 zákona č. 73/1986 Zb., ktorý zaručuje právo na prístup k interrupcii bez potreby špecifikácie dôvodov. Táto povinnosť je tiež v rozpore s ľudskoprávnymi a zdravotníckymi štandardmi, podľa ktorých sa má interrupcia poskytovať spôsobom, ktorý rešpektuje súkromie a dôstojnosť človeka.

Navrhované znenie (navrhované zmeny sú vyznačené):

5. Hlásenie o spontánnom potrate a umelom prerušení tehotenstva

Zoznam spracúvaných osobných údajov:

Údaje o osobe (rodné číslo, kód obce trvalého pobytu, rodinný stav, **a situácia v domácnosti**, vzdelanie, pracovný stav, pracovisko), údaje o doterajšom počte pôrodov, spontánnych potratov a umelých prerušení tehotenstva, o počte živo narodených detí pred terajším potratom, **používanie metód antikoncepcie v čase otehotnenia vnútramaternicová antikoncepcia**, spôsob vzniku terajšieho tehotenstva, údaje o terajšom druhu potratu vrátane indikácie (diagnóza), ktorá je zdravotným dôvodom na vykonanie umelého **ukončenia prerušenia** tehotenstva, **údaje o iných ako zdravotných dôvodoch**

na vykonanie umelého ukončenia tehotenstva, výsledky prenatálnej diagnostiky, dátum potratu, vek plodu, pri plode nad 16 týždňov hmotnosť.

Podrobný zoznam dôvodov na ukončenie tehotenstva ktorý predkladateľka navrhuje je uvedený v Dôvodovej správe návrhu na s. 6. Zoznam navrhovaných kategórií dôvodov interrupcie vrátane citlivých údajov zo života žien je navyše nepresný, neúplný a bez skúmania širšieho kontextu málo výpovedný a môže byť zneužitý na ďalšie potláčanie reprodukčných práv žien.

Poskytovanie údajov bude súčasťou povinného hlásenia súvisiaceho s ukončením tehotenstva (Žiadosť o umelé prerušenie tehotenstva a hlásenie potratu), ktorý musia lekári a lekárky vyplniť a odoslať.

Screenshot úvodu formulára Žiadosti:

Predmetný formulár **Žiadosť o umelé prerušenie tehotenstva a hlásenie potratu (súprava 3-listová)** je viacúčelový, v prvom rade plní funkciu zdravotníckeho tlačiva (súčasť zdravotnej dokumentácie) **v rámci povinného hlásenia súvisiaceho s ukončením tehotenstva** a následne plní aj funkciu formulára pre štatistické zisťovanie **v zmysle zákona č. 153/2013 Z.z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme a o zmene a doplnení niektorých zákonov.**

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie a jej najnovšieho **Usmernenia pre interrupčnú starostlivosť**, zbieranie údajov by nemalo byť súčasťou procesu žiadania o interrupciu, ale predmetom nezávislého výskumu. Vhodnou alternatívou je dobrovoľný a anonymizovaný výskum reprodukčného správania populácie, ktorý by realizovala nezávislá organizácia. Už súčasný formulár *Hlásenie o poskytnutí informácii o umelom prerušení tehotenstva* obsahuje množstvo údajov, ktoré lekári a lekárky posielajú na štatistické účely a spracovanie Národnému centru zdravotníckych informácií. **V tejto súvislosti výbory OSN opakovane vyzvali slovenskú vládu, aby zabezpečila riadnu ochranu súkromia a dôvernosc' osobných údajov pacientok, ktoré podstupujú umelé prerušenie tehotenstva.**

4. Návrh súvisiaci s podmienkou informovaného písomného súhlasu zákonného zástupcu v prípade interrupcií dievčat do 18 rokov ešte viac vzd'ahuje SR od ľudskoprávných a zdravotných štandardov

V súčasnosti platia v SR dva právne režimy súhlasu s vykonaním interrupcie u mladých dievčat, ktorých dopadom je rozdielna prax. Ide o úpravu v Zákone o UPT (č.73/1986 Zb) a v Zákone o zdravotnej starostlivosti (č. 576/2004).

Táto nejednotná právna úprava umožňuje v praxi dievčatám vo veku blízkom plnoletosti (16 až 18 rokov) podstúpiť interrupciu bez súhlasu zákonného zástupcu, pričom sa po vykonaní interrupcie zákonný zástupca o tom vyzoomie (postup podľa Zákona o UPT).

Tabuľka 15: Prehľad právnych režimov súhlasu s výkonom UPT

	zákon o UPT	zákon o zdravotnej starostlivosti
dievčatá mladšie ako 16 rokov	Žene, ktorá nedovršila šestnásť rokov, možno umelo prerušiť tehotenstvo podľa § 4 so súhlasom zákonného zástupcu, prípadne toho, komu bola zverená do výchovy.	V prípade, ak ide o neplnoletú osobu, je podmienkou vykonania UPT okrem písomného informovaného súhlasu [dievčaťa] aj písomný informovaný súhlas zákonného zástupcu neplnoletej osoby po predchádzajúcom poučení.
dievčatá staršie ako 16 rokov a mladšie ako 18 rokov	Ak bolo podľa § 4 umelo prerušené tehotenstvo žene vo veku od šestnásť do osemnásť rokov, vyzrozumie sa o tom zdravotnícke zariadenie jej zákonného zástupcu.	

Poslankyňa Záborská navrhuje v čl. 5, bod 4 návrhu nové znenie, ktorým by zrušila ustanovenie v zákone o UPT (vyššie v ružovom rámečku) a ponechala iba platnú úpravu súhlasu podľa Zákona o zdravotnej starostlivosti.

Vytvára tak priestor pre prax prísnejšej úpravy, čiže sa bude postupovať už len podľa ustanovenia, ktoré je regresívnejšie a vyžaduje písomný súhlas zákonného zástupcu neplnoletej osoby, a teda aj u dievčat od 16 do 18 rokov. V praxi to môže znamenať, že všetky neplnoleté osoby by mohli byť svojimi rodičmi nútené pokračovať v nechcenom tehotenstve. To obmedzuje právo mladých žien blízkyh veku plnoletosti slobodne sa rozhodovať o svojom tehotenstve, a je v rozpore s celou škálou ďalších ľudských práv a lekárskeho štandardov.

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

WHO v súvislosti so súhlasom tretej osoby odporúča štátom, aby interrupcia bola dostupná na žiadosť ženy či dievčaťa bez nutnosti súhlasu iného človeka alebo inštitúcie. A dodáva, že hoci môže byť zapojenie rodiča do rozhodovania ohľadom interrupcie nápomocné, **samotné rozhodnutie o interrupcii musí vychádzať z hodnôt a preferencií osoby, ktorá interrupciu podstupuje, a nesmie byť vynútené požiadavkou na súhlas tretej strany.**

Rovnako **Výbor pre práva dieťaťa**, ktorý monitoruje dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa, vyslovil vo svojich zisteniach k SR znepokojenie nad "Zákonnou požiadavkou na súhlas rodičov v prípade všetkých adolescentných dievčat mladších ako 18, ktoré si želajú podstúpiť interrupciu" a **vyzval Slovensko, aby "odstránila požiadavku na súhlas rodiča s interrupciou"** (Záverečné odporúčania ku Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správe Slovenska, 2016, bod. 40 a 41). Namiesto toho, aby sme konsolidovali našu legislatívu s týmito štandardami, návrh poslankyne sa im vzdaluje.

V prípade akýchkoľvek otázok prosím kontaktujte **Adrianu Mesochoritsovú**, riaditeľku Možnosť voľby, adriana@moznostvolby.sk